

Koninklijke Academie voor
Schone Kunsten Antwerpen

**KUNST
KUNST**

AP HOGESCHOOL
ANTWERPEN

EDUCatieve
MASTER
BEELDende
KUNSTEN

“Eigenlijk zijn er zoveel vormen als er duo’s zijn.”
-Geertje Bruyninckx

Inleiding

Dit magazine is een verderzetting op een uitgevoerd artistiek-pedagogisch onderzoek in het kader van de Educatieve Master Beeldende Kunsten te Antwerpen. Een soort magazine 2.0, een herwerkte versie waarbij de theorie werd teruggekoppeld aan het werkveld. Dit magazine is geschreven voor het brede werkveld maar specifiek gericht naar co-teaching binnen het deeltijds kunstonderwijs.

Binnenin vind je theorie en tools om te ontdekken wat co-teaching is, welke vormen er zijn en hoe je ermee aan de slag gaat. Daarnaast trachten we een antwoord te geven op probleemstellingen uit het werkveld door middel van interviews met leerkrachten en directie.

Veel ontdekkings- en leesplezier!

Definitie co-teaching

Bij co-teaching werken twee leraren samen in één klas. Ze zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het behalen van de leerdoelen van de leerlingen. Leerkrachten kunnen elkaar aanvullen met hun eigen talenten, competenties en vakkennis.

Tijdens co-teaching fungeren leerkrachten als rolmodel voor verbindend leren in de klas en wordt er een nieuwe, moderne leeromgeving gecreëerd voor zowel leerlingen als leerkrachten. Verschillen worden als troef ingezet.

Co-teaching is geen vast begrip. Elke school kan haar eigen invulling geven in lijn met de visie van de school. Sommige scholen zetten bijvoorbeeld de vroegere zorgcoördinator in de klas, anderen laten dan weer nieuwe leerkrachten samenwerken met ervaren leerkrachten. De keuze is aan jullie.

Observerend

Bij de observerende co-teaching vorm neemt één leerkracht de leiding terwijl de andere aan de zijlijn zit en observeert. Observerend co-teachen kan een ideale manier zijn om te starten aan het co-teaching avontuur. De observerende leerkracht krijgt hier de luxe van tijd en afstand om zaken te zien die je anders niet opmerkt omdat je er middenin zit. Hierdoor kan je meer leren over het gedrag van de leerlingen maar ook over de handelingen van de collega. Ideaal om elkaar en de klas beter te leren kennen.

Door elkaar feedback te geven en geleidelijk in te werken, kunnen beide leraren zich verder ontwikkelen en een stappenplan of een eigen visie over co-teaching ontwikkelen. De observerende leraar kan zich verder ook richten op specifieke aspecten, zoals leergedrag of leervooruitgang. Wie vraagt er vaak om hulp? Welke leerling heeft wat minder geduld bij het opruimen? ... Dit komt de leerlingen ten goede doordat er een meer gerichte begeleiding en aanpak kan gevonden worden.

In deze co-teaching vorm schuilt er ook een valkuil in hoe je elkaar als collega's op een aangename manier feedback kan geven. Feedback geven en ontvangen is voor de ene al wat makkelijker dan voor de andere. Daarom vinden jullie wat later in ons magazine tips & tricks rond communicatie en feedback geven en ontvangen.

Assisterend

Bij de assisterende vorm van co-teaching geeft één leraar les terwijl de andere leraar rondloopt en leerlingen helpt bij opdrachten. Er zijn twee leerkrachten die hands-on kunnen begeleiden en assisteren. Daardoor biedt deze co-teaching vorm meer individuele ondersteuning voor de leerlingen.

In een beeldende les is dit omwille van praktische redenen een heel aantrekkelijke vorm van co-teaching. Zo kunnen beeldende leerkrachten kiezen voor meer uitdagende technieken, zowel qua inhoud als hoeveelheid aan materiaal. Doorheen de les kunnen ze elkaar meer ondersteunen en zijn er extra helpende handen tijdens het opruimen. Daarbij kunnen de leraren de lessen inhoudelijk verdelen en hun expertises om de beurt aan bod laten komen.

Alternatief

Bij alternatief co-teaching neemt één leraar een aantal leerlingen apart en geeft dezelfde les, specifiek gericht op de noden van deze kleine groep. Deze co-teaching vorm is ideaal om beter in te spelen op verschillende leervoorkeuren en ondersteuningsnoden.

Deze co-teaching vorm kan zorgen voor meer individuele ondersteuning en als extra kans tot differentiatie. Een beeldende techniek kan opnieuw en extra uitgelegd worden aan de kleinere groep voor leerlingen die er net dat tikkeltje meer moeite mee hebben. Maar ook omgekeerd, leerlingen die graag een techniek nog wat meer willen ontdekken, kunnen de kans krijgen in deze co-teaching vorm.

Complementair

In deze co-teaching vorm begeleiden twee leraren samen de hele klas. Expertise en competenties zijn gelijkwaardig. Je kan elkaar aanvullen en versterken.

In het deeltijds kunstonderwijs wordt deze co-teaching vorm het meest gebruikt. Dit omdat deze manier ideaal kan zijn voor kunstleerkrachten om verschillende vakgebieden of expertises gelijkwaardig te geven. Beide leerkrachten volgen het volledige leerproces op en kunnen elkaar aanvullen waar mogelijk en nodig is.

Het spreekt voor zich dat leerkrachten in deze vorm elkaar ook eerst goed moeten leren kennen om op dezelfde lijn te zitten. Hoe geeft de andere les? Wat is hun communicatiestijl? Wat zijn hun valkuilen en hoe kunnen we elkaar hierin aanvullen?

Parallel

Bij de parallelle co-teaching vorm wordt de klasgroep opgesplitst in twee en geven beide leraren dezelfde opdracht. Doordat de groep wordt opgesplitst, is er meer direct contact en wordt persoonlijke begeleiding en interactie makkelijker. De groepen kunnen regelmatig veranderen. Parallel co-teaching is ideaal voor differentiatie. Je kan het tempo en de activiteiten aanpassen aan de noden van elke groep.

Je kan de groep bijvoorbeeld opsplitsen in leeftijd, bij bv. een kinderatelier waar er sterk gedifferentieerd moet worden. Maar ook in sterktes of valkuilen van de leerlingen. Zo kan een groep bestaan uit leerlingen die de techniek al onder controle hebben en deze verder willen ontwikkelen en een groep die nog wat extra demonstratie of uitleg nodig heeft. Hierdoor kunnen het tempo en de activiteiten aangepast worden aan de noden van elke groep.

Co-teaching vormen zijn opnieuw geen vast begrip. De leerkracht kunnen deze wijzigen naar hun eigen visie en kunnen ook wisselen. De ene les kan er parallel geco-teacht worden, de andere les dan weer assisterend. Een groot voordeel voor beeldende lessen die elke week of toch vaak verschillen van techniek of werkvorm.

“Het eerste jaar hebben we geëxperimenteerd met verschillende lesmethoden en groepsindelingen om te ontdekken wat het beste werkt.”
-Laetitia Geerts.

Station

Bij station co-teaching wordt de leerinhoud verspreid over verschillende stations/werktafels en doorlopen de leerlingen elk station, zelfstandig of onder begeleiding van de leraren.

In een beeldende les kan deze vorm handig zijn wanneer de opdracht bestaat uit meerdere technieken of onderdelen. Deze deelthema's kunnen dan via verschillende activiteiten en werkvormen per station/per werktafel aangeboden worden.

De kleinere groepjes bieden kansen tot interactie tussen de leraren en de leerlingen, en de leerlingen onderling. De leerkrachten kunnen specifiek en zorgvuldiger te werk gaan doordat er overzicht wordt bewaard.

Vlinderleerkracht

Hoewel een vlinderleerkracht geen echte co-teachingvorm is, vinden we toch dat het niet mag ontbreken in ons magazine. Een vlinderleerkracht is in het deeltijds kunstonderwijs een ondersteunende leraar die helpt waar nodig.

Ze kunnen extra worden ingezet wanneer er een leraar afwezig is of wanneer er nog een paar extra handen nodig zijn, zowel specifiek voor bepaalde opdrachten als voor een klas.

Je kan het dus zien als een soort vliegende leerkracht die wanneer nodig samen met jou voor de klas kan staan. Op die manier kan je co-teachen op momenten dat dit een extra troef is. Hierdoor kunnen leerkrachten meer uitdagende opdrachten bedenken en hebben ze een helpende hand, zowel tijdens de les als bij het opruimmoment. Bovendien hebben vlinderleraren in het deeltijds kunstonderwijs hun eigen expertise die indien nodig ook in andere ateliers kan worden ingezet.

Het kan ook een troef zijn voor beginnende leerkrachten die op deze manier de academie beter leren kennen.

vormen

Voordelen & nadelen co-teaching:

Meer kans op individuele begeleiding, feedback en observatie.

Leerproblemen en leerstoornissen kunnen sneller aangepakt worden. Je ziet meer met twee.

Meer ruimte voor andere werkvormen.

Nieuwe inzichten in verband met class management.

Leerlingen leren van twee verschillende experts, maar ook van andere personen.

Groter klankbord.

Leerlingen leren reflecteren over verschillende meningen en worden gestimuleerd in zelfstandigheid.

Meer ruimte voor reflectie en vragen.

Je neemt leerlingen mee in een model van samenwerkend leren. Je leert hen om vragen aan elkaar te stellen.

Differentiëren kan makkelijker worden. Er kan sneller worden ingespeeld op verschillende niveaus in de klas.

Meer ondersteuning voor de leraar en de leerlingen.

Kan drukverlagend werken. Meer diversiteit aan rolmodellen voor de klas.

Meer kans om van collega's te leren.

Kan tijdsbesparend werken omdat de werkbelasting wordt gedeeld en er meer aandacht kan zijn voor een betere uitwerking.

De drempel om te experimenteren verlaagt. Er zijn elkaars artistieke kennis en pedagogische ervaringen om op terug te vallen.

“Leerlingen leren van twee leerkrachten, leren omgaan met verschillende feedback en leren omgaan met verschillende manieren van les krijgen.”

-Laetitia Geerts

voordelen

Toch heeft co-teaching ook een aantal nadelen die overwogen moeten worden voor iemand beslist om te co-teachen. Leerkrachten kunnen een te groot verschil hebben in onderwijsstijlen en geen middenweg vinden. Dit kan leiden tot conflicten of ongenoegen naar de beste manier om bepaalde lessen te geven.

Er kunnen communicatieproblemen opduiken. Effectieve communicatie is essentieel voor co-teaching. Wanneer er geen duidelijke communicatie is, kan dit resulteren in verwarring en inconsistentie bij leerlingen.

Leerkrachten hebben minder individuele verantwoordelijkheid. Dit kan leiden tot minder betrokkenheid of minder motivatie in de lessen. Maar ook voor twijfels of ze nog capabel zijn om alleen voor de klas te staan.

Er kunnen spanningen ontstaan tussen de co-teachers. Dit kan bv. opduiken wanneer er een niveauverschil is of een machtsverhouding optreedt. De ene leerkracht kent sommige technieken al beter dan andere. Of de ene leerkracht geeft al 20 jaar les terwijl de andere net start. Er kan onzekerheid heersen over hoe de andere over je denkt of men is bang om negatief beoordeeld te worden door de collega.

nadelen

Er kunnen ook logistieke problemen voorvallen. Onze klaslokalen zijn ingericht op één leerkracht vooraan. Slechts één bureau, één kast voor het materiaal van de leerkrachten. Het is belangrijk dat er voldoende ruimte is voor beide.

Voor sommige leerlingen kunnen meerdere leerkrachten voor meer afleiding zorgen. Ze kunnen moeite hebben zich te concentreren als er verschillende instructies of benaderingen worden gegeven.

Leerlingen kunnen in de war geraken en niet meer juist weten tot welke leerkracht ze zich moeten richten.

Op beleidsniveau moet er ook voldoende onderwijspersoneel zijn. Het beoordelen van co-teaching kan voor directie ook uitdagend zijn. Ze moeten op zoek gaan naar geschikte beoordelingsmethoden om ervoor te zorgen dat de samenwerking bijdraagt aan het welbevinden van de leerlingen.

Je hebt minder autonomie en je moet kunnen toestaan dat iemand ingrijpt in het proces dat jij anders voor ogen hebt. Je moet je eigen routines durven loslaten.

“Als je co-teachend werkt, moet je heel de tijd afstemmen op elkaar. In dat opzicht is het moeilijker en vermoeiender. Daarin moet je je eigen grenzen bewaken.”

-Liesbet De Pooter

nadelen

Je wil graag co-teachen maar wat nu?

Om startende co-teachers op weg te zetten en antwoord te geven op moeilijkheden geven we je een aantal tips.

Een aantal tips om te beginnen aan co-teaching als leerkracht:

Start op een laagdrempelige en veilige manier met co-teaching. Leer elkaar eerst kennen door in gesprek te gaan. Ontdek elkaars werkwijze en denkkader. Waar heeft de ene meer moeite mee dan de andere en waar kunnen jullie elkaar aanvullen.

Een aantal vragen voor jullie startgesprek:

Naar welke discipline technieken grijp je het snelst in het lesgeven?

Welke werkvorm gebruik je het liefst?

Spreekt een bepaalde co-teaching vorm je het meest aan?

Zijn er een aantal kunstenaars die je zeker wil meegeven aan de leerlingen?

Het lijkt ons slim om te starten met observeren om elkaars manier van lesgeven te leren kennen en van elkaar te leren. Jullie kunnen afspreken om de eerste lessen gebruik te maken van een observerende of assisterende co-teaching vorm. Hierin kunnen jullie afwisselen tussen wie lesgeeft.

Wat als mijn co-teacher een andere stijl van lesgeven heeft?

Wanneer jullie uit het gesprek merken dat er een groot verschil is in lesgeven, is het belangrijk dat jullie samen bespreken wat jullie prioriteiten zijn. Praat over gelijkenissen en verschillen in het lesgeven en wat dit kan betekenen tijdens het co-teachen.

Een open gesprek helpt in het maken van afspraken en afstemmen op elkaar. Vanaf dan kunnen jullie onderhandelen hoe jullie dit nu effectief gaan doen. Dit zorgt ook voor vertrouwen in elkaar en extra tolerantie.

TIP: Stel jezelf de vraag: 'Wat is het doel van hier samen te zijn en hoe kunnen we dit doel samen bereiken?'

TIP: Verlies jezelf niet in het samenbrengen van verschillen lesstijlen. Twee verschillende manier om iets uit te leggen, is beter dan één manier.

Wanneer een verschillende lesstijl in de weg blijft staan, is het belangrijk een derde objectieve partij in te schakelen die eventueel knopen kan doorhakken.

Spreek duidelijke afspraken af. Wie doet wat en op welke manier? Hoe wordt dit genoteerd en gecommuniceerd? Wanneer er duidelijke rollen en verantwoordelijkheden zijn tijdens het plannen/voorbereiden, het lesgeven en het beoordelen, dan is er een kader om op terug te vallen. Op deze manier vermijden jullie wrijvingen en worden er duidelijke verwachtingen geschept over elkaars medewerking. Open en eerlijke communicatie blijft belangrijk voor een aangename samenwerking.

TIP: maak een gedeelde agenda voor vergaderingen of werkuren.

TIP: Maak een déconnectieplan op en respecteer elkaars vrije tijd.

Pas het klaslokaal aan. Zorg ervoor dat het geen individueel gegeven blijft maar een klas waarin wordt samengewerkt. Bekijk wat er op de muur hangt. Pas het materiaal aan als er staat 'de leerkracht' of 'de juf / de meester'. Dit zorgt voor minder verwarring bij leerlingen.

Zorg er daarnaast voor dat jullie evenveel kastruimte hebben om zaken weg te bergen.

TIP: Bezoek het ABC-huis in Brussel ter inspiratie voor een goede en duurzame klasindeling en klasinrichting.

Wanneer er duidelijke afspraken onderling zijn, is het ook belangrijk om klassikale afspraken op te stellen. Bespreek wat jullie beide belangrijk vinden en stel samen klasregels op. De gemaakte afspraken tellen bij beide leraren. Maak afspraken over jullie communicatie als team ten opzichte van de leerlingen. Wees extra alert op het gebruiken van 'wij' in plaats van 'ik'. Het is belangrijk dat jullie aan de leerlingen meegeven dat jullie een team zijn en dat alles in samenspraak tot stand is gekomen. Wees consistent in jullie taalgebruik en geef waar mogelijk simultaan instructies.

TIP: Werk met gemeenschappelijke mails. Zorg dat onder iedere mail jullie beide namen staan. Zo hebben jullie allebei eigenaarschap, worden vragen naar allebei gecommuniceerd en blijven jullie steeds op de hoogte.

Bereid samen de lessen voor. Op deze manier kunnen jullie lessen ontwerpen waarbij de expertise van beide leraren aan bod komt. Elkaars sterke punten kunnen hierbij ook in de verf gezet worden om de leerervaring te verbeteren. Door samen de les voor te bereiden is het makkelijker om op het moment zelf sneller op elkaar in te spelen. Daarnaast kan je even nagaan of elke leerkracht genoeg individuele betrokkenheid kan ervaren.

TIP: Maak samen een werkdocument op waarin jullie de lessen kunnen voorbereiden. In dit document kan een luik zijn voor beide expertises alsook de doelstellingen die eigen zijn aan elke expertise.

TIP: Bereid uitstappen voor door samen op prospectief bezoek te gaan. Het is een goede manier om elkaar in een andere omgeving te leren kennen en ideeën uit te wisselen.

“Co-teaching is behoorlijk onzeker, maar het voordeel is dat mijn collega en ik elkaar kennen en eerlijk genoeg zijn naar elkaar toe. Als er iets me stoort of als ik vind dat ik te veel doe, spreken we dat uit. Dat vertrouwen tussen de samenwerkende leerkrachten is essentieel.”

-Goele Debeuckeleer

tip

Leg regelmatige communicatie vast. Maak afspraken op welke manier jullie gaan communiceren. Welke kanaal wordt er gebruikt: mail, whatsapp...? Willen jullie wekelijks samenzitten voor de les of via een online meeting op een ander moment? Of lijkt het jullie aangenamer om 1x per maand alle lessen voor te bereiden?

TIP: Get into the cloud: face to face interacties is wat we gewoon zijn maar voor de dagdagelijks planning is het beter om te switchen naar een digitaal model. Op deze manier kan er op verschillende ritmes gewerkt worden en is afstand geen extra zorg.

TIP: Planbook.com is een digitale planner gemaakt door leerkrachten voor leerkrachten. Hierin kan je alles importeren en delen met elkaar. Er zijn natuurlijk ook andere alternatieven als Microsoft Teams of Google Drive. Blijf flexibel en sta open voor je planning aan te passen waar nodig.

“We communiceren wekelijks via ons gezamenlijk jaarplan op Google Drive, waarin we problemen bespreken en taken afwerken. Het helpt ook om consistent te zijn in de informatie die we aan de leerlingen geven, zodat we elkaar niet tegenspreken.”

-Anne Smit

Stel een routine in om te reflecteren en elkaar feedback te geven. Plan regelmatig overlegmomenten in om ervaringen te delen en uitdagingen aan te pakken. Via constructieve feedback kunnen jullie de samenwerking nog verbeteren. Sta open voor elkaars meningen en ideeën. Luister naar elkaar en probeer elkaars perspectief te begrijpen. Eventuele spanningen kunnen hierdoor worden besproken en weggewerkt.

TIP: Betrek leerlingen bij dit proces. Moedig feedback van leerlingen aan of laat ze een enquête invullen na een periode.

Zie het eerste jaar als een experimenteel jaar. Co-teaching is een proces dat niet meteen perfect verloopt vanaf de eerste dag. Probeer zoveel mogelijk uit en geef je eigen draai aan jullie manier van co-teaching.

Ga samenzitten met andere leerkrachten die al aan co-teaching doen en kijk hoe ze het aanpakken. In het deeltijds kunstonderwijs groeit co-teaching meer en meer. Grote kans dat er in jouw academie collega's zijn die hier ervaring mee hebben. Hoe zijn zij begonnen en wat zijn hun afspraken rond communicatie en klasregels?

Zin in nog meer informatie? Dan raden we deze twee co-teaching podcasts aan:

Co-teaching in the real world van Teaching Exceptionally Podcasts.: <https://open.spotify.com/episode/2mwk3uKt-1Bqt57Zfyl3sKS?si=bd2546c18a2f4929>

Episode 34: Co-teaching within Special Education: The Art of Making it Work van Sped Prep Academy Podcast.: <https://open.spotify.com/episode/35SRNJwrFvnEwSFticncMn?si=e-2da31026a38435c>

Beide podcasts nodigen professionals uit het werkveld uit en bespreken hoe het eraan toegaat in het werkveld, inclusief tips.

tip

Een aantal tips voor de directie om co-teaching aangenamer te maken voor de leerkrachten:

Stel een duidelijk kader op waarnaar leerkrachten kunnen teruggrijpen. Wat is het belang van co-teaching voor de school en hoe past het in jullie visie. Geef tools en platformen mee dat co-teaching uitlegt en kan vergemakkelijken.

TIP: Ons magazine kan al een start zijn.

Stel als directie de teams op tijd samen. Op deze manier hebben de leerkrachten tijd om na te denken hoe ze aan de slag willen gaan en kunnen ze zich goed voorbereiden. Geef leerkrachten, in hoeverre dat mogelijk is, de mogelijkheid om mee te kiezen met wie ze willen samenwerken.

Benut iedereen: jong en oud. Een team bestaande uit een startende leerkracht en een gevestigde waarde kan een verrassend resultaat geven. Jaren ervaring kan aangevuld worden met nieuwe technieken. Een perfecte combo voor de leerlingen.

TIP: Geef leerkrachten zoveel mogelijk zelf de keuze of ze in co-teaching willen staan.

Sta flexibiliteit toe bij het plannen en uitvoeren van hun lessen. Laat de leerkrachten experimenteren met welke co-teaching vorm ze werken en hoe ze dit faciliteren. Geef ze de vrijheid om te kiezen via wel kanaal ze communiceren en met welke regelmaat.

“Bij het opstarten van een co-teaching moet je ruimte kunnen voorzien en alle neuzen in dezelfde richting krijgen. We moeten daarbij ook eerlijk zijn dat het tijd vergt. Wat je er weer uithaalt door samen te werken en elkaar te voeden.”

- Liesbet Van Huysse

Zorg ervoor dat de leraren de nodige middelen en ondersteuning hebben om effectief samen te werken. Dit kan variëren van geschikt lesmateriaal tot technologische ondersteuning en administratieve hulp (platformen, materialen, afspraken...). Breng regelmaat in het evalueren van het co-teachingmodel. Spreek af met de leerkrachten hoe vaak er samen gekeken wordt naar hoe ze co-teaching faciliteren en op welke manier dit gebeurt. Welke regels hebben ze opgesteld? Hoe communiceren ze met elkaar? Welke co-teaching vorm gebruiken ze? ...

Zorg dat leerkrachten op de hoogte zijn van het extra onderling overleg dat nodig is om een co-teaching te doen slagen. Geef hen de ruimte en tijd om elkaar te leren kennen en hun manier van werken vorm te geven.

TIP: Vraag aan de leerkrachten om samen een intentieplan te schrijven. Dat is eveneens een manier om elkaar beter te leren kennen.

tip

tip

communicatie

Op een goede manier communiceren is in co-teaching van groot belang. Communicatie kan voor velen van ons af en toe een struikelblok zijn. Om jullie hier nog wat extra op weg te helpen en om van jullie co-teachingavontuur een succes te maken, vinden jullie hieronder nog wat extra informatie over hoe je succesvol kan communiceren.

Voor een goede communicatie zijn er een aantal kernpunten die belangrijk zijn:

Wees duidelijk: breng je boodschap zo helder en concreet mogelijk voor de ontvanger.

Kom afspraken na: zorg bij de lesvoorbereiding voor een duidelijke taakverdeling en neem evenveel verantwoordelijkheden op.

Luister naar elkaar. Een goede communicatie begint bij actief te luisteren. Hierdoor voelt de andere zich gewaardeerd en laat je zien dat je belangstelling hebt voor wat je co-teacher te zeggen heeft.

Durf feedback te geven. Wees niet bang om je collega gerichte feedback te geven maar doe dit op een respectvolle manier. Op deze manier wordt de band met je co-teacher versterkt en maakt het plaats voor een betere communicatie. Sta ook open om zelf feedback te ontvangen.

Hoe geef je gepast feedback?

Wees constructief: blijf opbouwend en positief. Je geeft feedback om iemand te helpen.

Wees specifiek: geef concrete voorbeelden en hou je bij de feiten.

Spreek vanuit jezelf: 'Volgens mij lukt dit...'; 'Ik heb het gevoel dat...'. Op deze manier is je feedback geen ultieme waarheid maar blijft het een suggestie uit jezelf. Dit verzacht de ontvangst.

Geef feedback op wat er is gebeurd, niet op de persoonlijkheid.

Geef enkel feedback op wat er veranderbaar is.

Je kan gebruik maken van het 3G model: huidig gedrag, gevolg & gewenste gedrag.

Eerst geef je aan wat het huidig gedrag is. Wat heb je zien gebeuren? Daarna bespreek je wat het gevolg daarvan is. Wat heb je zien gebeuren bij de leerlingen of bij je collega? Als laatste kunnen jullie samen het gewenste gedrag bespreken. Hoe kunnen jullie ervoor zorgen dat het gevolg niet meer kan plaatsvinden? Hoe lossen jullie het op?

“Door je eigen kwetsbaarheid op tafel te leggen, krijg je dat op een heel mooie manier terug.”

-Liesbet De Pooter

Hoe ontvang je gepast feedback?

Kijk uit voor weerstand. Probeer je open te stellen voor de feedback. Dit doe je door te luisteren naar diegene die jou feedback geeft. Zie feedback niet als iets negatiefs maar een kans om te groeien.

Probeer de feedback volledig te begrijpen. Luister opnieuw aandachtig. Als je denkt de feedback te begrijpen, is het belangrijk om te controleren of je opvatting klopt. Bespreek dit samen.

Toon waardering. Bedank je collega voor het geven van feedback.

Reageer op de feedback. Om het gesprek af te ronden, kan je reageren op wat je handig vond aan de feedback en hoe je het wil implementeren in de lessen.

Kijk wat je ermee doet. Je hoeft het niet volledig eens te zijn met de gegeven feedback. Probeer wel met een open en kritische blik naar jezelf te kijken.

Openheid: sta open voor het delen van informatie en ideeën. Probeer de perspectieven van je collega te begrijpen. Toon respect voor elkaar, zelfs als je het niet eens bent.

Werk efficiënt. Zorg ervoor dat wanneer jullie samen komen dit niet te lang hoeft te duren. Hiervoor kan je een gedeelde agenda opstellen met wat er exact besproken moet worden en hoe lang dit mag duren. Dit voorkomt irritaties.

Voer geen monoloog. Praat niet te lang achter elkaar en geef de andere ook de gelegenheid om te antwoorden. Twee monologen maken geen dialoog. Het is een wisselwerking.

Respect: toon respect voor elkaar, zelfs als je het niet eens bent.

Daarnaast kan je de communicatie van gekregen informatie ook opdelen in formele informatie en informele informatie.

Formele informatie is de informatie die jullie nodig hebben om goed voor de klas te kunnen staan.

De basisstukken die de start zijn voor jullie co-teachingavontuur. Afspraken, regels, lesvoorbereidingen,...

Spreek hier een digitale verzamelplek voor af zodat ze voor iedereen telkens terug te vinden zijn. Dit kan via Microsoft Teams, Google Drive, Intranet of het voorheen gegeven alternatief 'Planbook'. Dit kan je overlopen tijdens een overleg of via mail wanneer er iets nieuws wordt toegevoegd.

Informele informatie kan via Whatsapp, berichten of face to face. Bepaal samen via welk kanaal jullie dit doen.

Spreek voor elk kanaal af wanneer het gelezen moet worden, of er antwoord of actie op wordt verwacht en hoe snel. Maak daarnaast ook afspraken wanneer er niet gekeken alsook niks gestuurd mag worden. Dit voor zowel informele als formele informatie. Dit zorgt voor minder frustratie, duidelijke verwachtingen en een verminderde werkdruk.

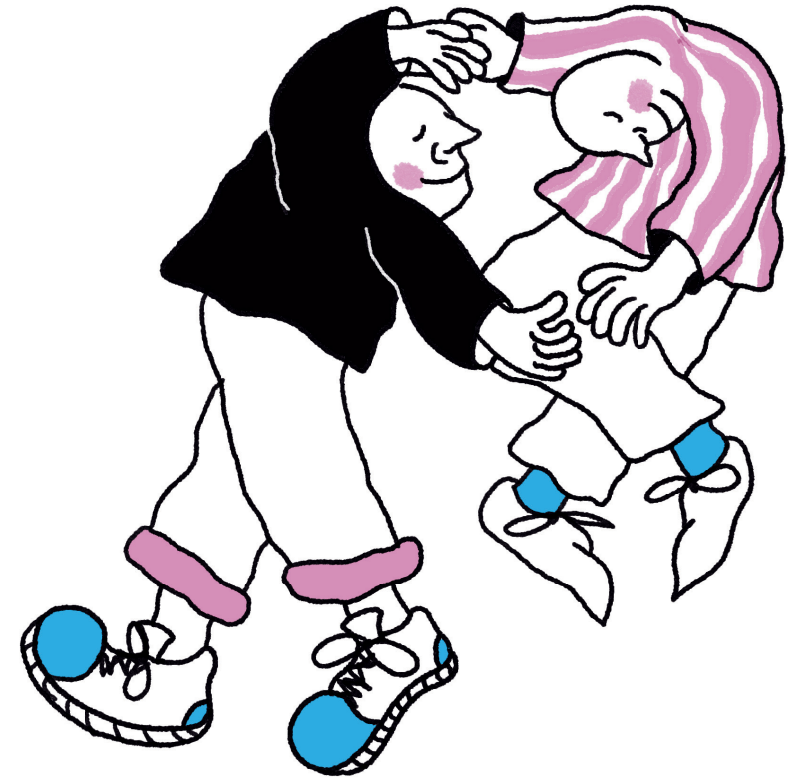
Wanneer jullie als co-teachers een extra duwtje nodig hebben in jullie communicatie, kan je op [klasse.be](https://www.klasse.be) de babbelkaartjes downloaden. Op deze kaartjes staan vragen specifiek gericht tot co-teaching en hoe jullie dit samen kunnen bespreken.

Klasse. Be → zoeken → babbelkaartjes

<https://www.klasse.be/543246/team-teachen-babbelkaartjes/>
→ babbelkaartjes

“De ervaring van samen lesgeven is enorm waardevol omdat je op elkaar kunt inspelen. Je deelt een ervaring en het is fijn dat je met tweeën ergens kunt staan.”

-Jorn Mampaey

Bronnen

ij-leren.nl. (z.d.). Schoolcommunicatie. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://wij-leren.nl/school-communicatie.php>

Klasse. (z.d.). Tips voor interne communicatie op school. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://www.klasse.be/623633/tips-interne-communicatie-op-school/>

Klasse. (z.d.). Teamteachen: Babelkaartjes. Geraadpleegd op 20 november 2023, van <https://www.klasse.be/543246/teamteachen-babelkaartjes/>

Penbimprovement.com. (z.d.). 12 concrete tips om je communicatie te verbeteren. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://penbimprovement.com/leiderschap/12-concrete-tips-om-je-communicatie-te-verbeteren/>

Randstad. (z.d.). Feedback geven. Geraadpleegd op 5 januari 2024, van <https://www.randstad.nl/ontwikkelen/feedback/feedback-geven>

DialogueTrainer. (z.d.). Feedback geven en ontvangen: 10 tips. Geraadpleegd op 5 januari 2024, van <https://www.dialoguetrainer.com/feedback-geven-en-ontvangen-10-tips/>

IMK Opleidingen. (z.d.). Feedback ontvangen. Geraadpleegd op 5 januari 2024, van <https://www.imkopleidingen.nl/nieuws/feedback-ontvangen/>

De Meerleer, E., & Vanacker, C. (2019). Nadelen co-teaching. Geraadpleegd op 15 december 2023, van https://scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2019-05/bachelorproef_DeMeerleer_Ellen%20-%20Vanacker_Crijntje.pdf

Co-Teaching en Welbevinden. (z.d.). Nadelen. Geraadpleegd op 15 december 2023, van <https://co-teaching-en-welbevinden.jouwweb.be/nadelen-1>

Klasse (z.d.). Hoe begin je aan co-teaching? Geraadpleegd op 7 december 2023 van <https://www.klasse.be/33930/hoe-begin-aan-co-teaching/>

Schoolmakers (2017). Co-teaching als opstap naar de school als lerende organisatie. Geraadpleegd op 20 januari 2023 van https://www.schoolmakers.be/wp-content/uploads/2017/10/Impuls-jg-48-1_06_Co-teaching-als-opstap-naar-de-school-als-lerende-organisatie.pdf

schoolmakers.be/wp-content/uploads/2017/10/Impuls-jg-48-1_06_Co-teaching-als-opstap-naar-de-school-als-lerende-organisatie.pdf

Politeia (z.d.). Co-teaching op school. Geraadpleegd op 4 februari 2023 van <https://www.politeia.be/nl/publicaties/155483-co-teaching-op-school>

Onderwijsconsument (z.d.). Onderwijsconcept, didactiek en lesmethode verschillen per school. Geraadpleegd op 18 maart 2023 van <https://www.onderwijsconsument.nl/onderwijsconcept-didactiek-en-lesmethode-verschillen-per-school/#:~:text=De%20meeste%20scholen%20kiezen%20bekende>

Eos Wetenschap (z.d.). Studiemethoden: welke werken en welke niet? Geraadpleegd op 2 april 2023 van <https://www.eoswetenschap.eu/psyche-brein/studiemethoden-welke-werken-en-welke-niet>
VO-academie (2019). Co-creatie: samen aan de slag met onderwijsinnovatie. Geraadpleegd op 15 december 2022 van <https://www.vo-academie.nl/actueel/2019-05-14-co-creatie-samen-aan-de-slag-met-onderwijsinnovatie>

Schoolmakers (z.d.). Co-creatie: meer dan een hype? Geraadpleegd op 28 januari 2023 van <https://www.schoolmakers.be/blog/cocreatie-meer-dan-een-hype/>

Onderwijs Vlaanderen (z.d.). Onderwijsdoelen. Geraadpleegd op 16 maart 2023 van <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderwijspersoneel/van-basis-tot-volwassenenonderwijs/lespraktijk/onderwijsdoelen-en-leerplannen/onderwijsdoelen>

Onderwijs Vlaanderen (z.d.). Leerplannen. Geraadpleegd op 25 april 2023 van <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderwijspersoneel/van-basis-tot-volwassenenonderwijs/lespraktijk/onderwijsdoelen-en-leerplannen/leerplannen>

GO! (z.d.). Leerplannen basis- en secundair onderwijs. Geraadpleegd op 3 mei 2023 van <https://pro.g-o.be/pedagogische-begeleiding-leerplannen-nascholing/leerplannen/leerplannen-bao-en-https://pro.g-o.be/pedago>

gische-begeleiding-leerplannen-nascholing/leerplannen/leerplannen-so
Katholiek Onderwijs Vlaanderen (z.d.). Leerplannen. Geraadpleegd op 9 mei 2023 van <https://leerplannenso.katholiekonderwijs.vlaanderen/lele/leerplannen.asp>

OVSG (z.d.). Leerplannen en vakfiches. Geraadpleegd op 15 mei 2023 van <https://www.ovsg.be/onzethemas/leerplannen-didactiek/secundair-onderwijs>

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (z.d.). Begeleiding - Vakfiches en leerplannen. Geraadpleegd op 22 mei 2023 van <https://provinciaalonderwijs.vlaanderen/begeleiding/vakfiches-en-leerplannen/>
PXL (z.d.). Onderzoek naar de succesfactoren en valkuilen bij vakoverschrijdend werken binnen het secundair onderwijs. Geraadpleegd op 2 februari 2023 van <http://doks.pxl.be/doks/do/record/Get?dispatch=view&recordId=SEtd8ab2a8214b78acca014c327be908403b>

Vakoverschrijdend Werken (z.d.). Geraadpleegd op 16 maart 2023 van <https://vakoverschrijdendwerken.weebly.com>

Kunstgroep (z.d.). Samenwerkingsverbanden met het KSO. Geraadpleegd op 21 april 2023 van <https://www.kunstgroep.info/single-post/2019/02/15/samenwerkingsverbanden-met-het-kso>

Klasse (z.d.). Leerlingen worden leraar als jij niet kijkt. Geraadpleegd op 9 mei 2023 van <https://www.klasse.be/193864/leerlingen-worden-leraar-als-jij-niet-kijkt/>

Klasse (z.d.). Teamteachen: babelkaartjes. Geraadpleegd op 17 mei 2023 van <https://www.klasse.be/543246/teamteachen-babelkaartjes/>

Klasse (z.d.). Co-teaching: 6 vormen. Geraadpleegd op 23 mei 2023 van <https://www.klasse.be/88761/co-teaching-6-vormen/>

Klasse (z.d.). Vlinderleraren: leerstof concreet. Geraadpleegd op 29 mei 2023 van <https://www.klasse.be/543564/vlinderleraren-leerstof-concreet/>

Scriptiebank (2020). Start co-teach: Een handleiding om leerkrachten in het kleuteronderwijs te ondersteunen. Geraadpleegd op 8 april 2023 van <https://scriptiebank.be/scriptie/2020/start-co-teach-een-handleiding-om-leerkrachten-het-kleuteronderwijs-te-ondersteunen>

CO-KUNST 2.0
COLLECTIEF:
Emma van Roey ism
alumni Jasper Drumont
& Manon Lambeens

PARTNERS:
Kunstkuur, Joke Klaassen
& Indra Wolfaert

Met dank aan
alle geïnterviewden:
Aitor Reynders, Anne
Smit, Elke Ceulemans,
Geertje Bruyninckx, Goe-
le De Beuckeleer, Immele
Bosman, Jorn Mampaey,
Laetitia Geerts, Larissa
Segers, Liesbet De Poo-
ter, Liesbet Van Huysse,
Lily Moons en Lynn Brug-
geman.

VOOR MEER INFO:
lore.suls@ap.be

